

Peyvəndləmə virusla mübarizədə əsas vasitədir

Dünyəvi immunitet yaratmaqla “gözəgörünməz” düşməndən xilas olmaq mümkündür, əks təqdirdə, o bizi uzun illər tərk etməyəcək

Bəşəriyyəti hədələyən, insanları bəzən xof və vahimə içərisində saxlayan, bəzilərinə isə inandırıcı görünməyən, lakin uşağdan-böyüyə hər kəsi yoluxdurən koronavirus infeksiyasına qarşı bir ildir ki, müxtəlif variantlarda mübarizə aparılır. Təsirini hiss edənlər də var, hələ də bu ciddi və təhlükəli bəlaya başdövdu yavaşanlar da. Lakin məsələnin ciddiliyi mübarizəni gücləndirmək tələbini də ortaya qoyur. Belə optimal variant isə, hələ ki vaksinasıyadır.

Azərbaycanda koronavirus pandemiyasına qarşı vaksinasıya kampaniyası bu il yanvarın 18-dən başlayıb. İlk gündən etibarən bildirilib ki, başqa ölkələrdə olduğu kimi, peyvəndlənmə məcburi deyil. Lakin tibb mütəxəssisləri vəziyyəti nəzərə alaraq, vaksinasıyanın keçməyin vacibliyini tövsiyə edirlər.

Gizli deyil ki, ineksiyadan imtina edəcəklərini deyənlər də var. Bəs, görəsən, onların narahatlıqlarına səbəb nədir? Vaksinasıyaya qarşı inamsızlıq, yoxsa qorxu...

Maraqlıdır ki, XIX əsrdə Britaniyada yaranan peyvənd əleyhdarlarının hərəkətini misal çəkənlər də var. Göstərilir ki, onlar vaksinasıya əvəzinə, təcridolunma kimi, alternativ mübarizə üsullarını tələb ediblər.

Vaksinlərin “təhlükəsi” barədə bildiklərimiz və bilmədiklərimiz

COVID-19 vaksininə gəlincə, belə hesab olunur ki, ona qarşı inamsızlıq və qorxu keçmişdəki təcrübə, siyasi və sosial mənşəli amillərə əsaslanı bilər. Bu aspektdən yanaşdıqda 2009-cu ildə İsveçdə yaşananlar nümunə göstərilir. Burada “donuz qripi” alovlanarkən, beş milyon insanın, yəni əhəlinin təxminən yarısının vaksinasıyasından sonra, bəzilərinə ağır və uzunmüddətli yan fəsadlar müşahidə olunub. Bu hadisə əhəlinin yeni peyvəndlə bağlı bəzi narahatlıqlarını izah edə bilər.

Stokholmdakı Novus İnstitutunun apardığı sorğuya görə, isveçlilərin təxminən 60 faizi vaksınənmə ilə bağlı ya tərəddüd keçirir, ya da ondan imtina etmək fikrindədir.

Ötən il nüfuzlu “Lancet” dərgisində yayılan araşdırmaya əsasən, vaksinlərin əhəmiyyəti, təhlükəsizliyi və effektivliyinə dair inamsızlığın səviyyəsi xeyli artıq idi. Belə ki, 2015-2019-cu illər arası 6 ölkədə peyvəndlərin təhlükəsiz olması ilə bağlı qəti şəkildə razılaşmayan respondentlərin sayında ciddi artım müşahidə olunub.

Belə görünür ki, koronavirus peyvəndi ilə bağlı narahatlıqlar ölkədən-ölkəyə dəyişkəndir. Britaniya da daxil, bəzi ölkələrin sakinləri, ümumilikdə peyvəndlərə qarşı olmasa da, müəyyən istehsalçının vaksinlərindən imtina edir. “The Guardian” qəzetinin məlumatına əsasən, ABŞ Almaniyasının BioNTech/Pfizer peyvəndindən imtina edənlər Britaniya istehsalı olan vaksinlərə üstünlük verirlər.

“Rəqabət” çəşbaşlıq yaradanda...

Mütəxəssislərin fikirlərinə əsasən, bir çox ölkədə insanların vaksinlərə qarşı apardığı kampaniya qorxu və inamsızlıq hissini bir az da gücləndirir. Hesab olunur ki, dezinformasiyanın eyni zamanda müxtəlif kanallardan yayılması yanlış məlumatların “mötbərliliyini” artırır. Burada peyvəndlərin təhlükəsiz olmadığı kimi iddiaları göstərmək yerinə düşərdi. Belə əsaslandırılmayan məlumatlar artıq bir müddətdir ki, internet şəbəkələrində yayılmaqdadır. Təbliğ olunur ki, guya peyvəndlərin istehsalını sürətləndirmək naminə tələb olunan prosedurlardan yan keçilib və bu da vaksinin təhlükəsizliyini sual altına alır.

Lakin, ümumiyyətlə, bütün digər sahələrdə olduğu kimi, burada da ola bilsin ki, vaksinlərin istehsalı ilə məşğul olan şirkətlərin bir-biri ilə “rəqabət”i müəyyən dərəcədə öz rolunu oynasın. Lakin mütəxəssislər də təsirin əks-təsirə malik olmasını unutmamağı tövsiyə edirlər. Nəzarət qurumları və istehsalçılara əsasən, vaksinlərin çevik çatdırılmasına səbəb - qabaqcıl texnologiya, nəzarətlə istehsalın paralel aparılması və geniş maliyyə dəstəyi olub.

London Gigiyena və Tropic Tibb Məktəbinin Vaksinə Etimad Layihəsi belə bir nəticəyə gəlib ki, sosial mediada dezinformasiya səciyyəli məlumatlarla tanış olan qruplar arasında vaksinasıya olmaq istəyənlərin faiz nisbəti aşağı düşür.

Kütləvi immunitet necə qazanılır

Britaniyalı infeksiya həkimi Will Buddun deyir ki, bu qrupun etimadını geri qazanmasaq, Pfizer peyvəndinin 95 faizlik təsiri barədə məlumat heç bir mənə daşımayacaq: “...Ölkənin əksəriyyəti peyvənd olunmadan,

kütləvi immuniteti təmin etmək mümkün olmayacaq”.

Peyvəndlərdən imtina edənlər onların “qeyri-effektivliyi və ya yan fəsadları” kimi səbəbləri qeyd edirlər. Lakin Rusiya Səhiyyə Nazirliyinin saytlarının birinin yazdığına görə, “qorxular” məsələni bilməməkdən irəli gəlir. Vaksinasıya kampaniyasının tərəfdarları hesab edirlər ki, məşhur simaların, siyasi, ictimai və mədəniyyət xadimlərinin ictimai şəkildə ineksiya olunması etimadı artırır bilər.

Burada nümunə olaraq, ABŞ Prezidentini nümunə kimi göstərməkdə də özlərini haqlı sayırlar. Ötən ilin dekabr ayında onun vaksinasıya olunması televiziya ilə canlı yayımda nümayiş etdirilib. Yaşına görə peyvənd almaq növbəsi çatan Joe Biden soydaşlarını “vaksin təhlükəsizliyinə” inandırmaq istədiyini deyib.

Tibbi Ərazi Bölmələrinin İdarəetmə Birliyinin (TƏBİB) İnfeksiya xəstəliklər üzrə işçi qrupunun həkim-infeksiyoz Nəzir Mustafayeva da bu məsələyə münasibət bildirib. Onun sözlərinə görə, dünyada, o cümlədən ölkəmizdə heç olmazsa, əhəlinin 60 faizdən çoxu qısa müddət ərzində kütləvi şəkildə vaksinasıya olunarsa, bu zaman təsiri nəticədən danışa bilərik.

Azərbaycanın Çin istehsalı olan “Sinovac” şirkətinin peyvəndinə üstünlük verdiyini xatırladan N. Mustafayevanın sözlərinə görə, ikitərəfli danışıqlar davam etdirilir, yaxın gələcəkdə ölkəmizə digər vaksinlərin də gətirilməsi nəzərdə tutulub: “Ümid edirəm ki, ilin sonunadək başqa vaksinlərdən də faydalanmaq imkanımız olacaq”.

18 yaşına qədər uşaqlara peyvənd vurdurmaq olmaz?!

Həkim-infeksiyoz daha sonra qeyd edib ki, dünyanın hər yerində COVID-19 və ya başqa xəstəlik əleyhinə peyvənd üçün məcburiyyət yoxdur. Ölkəmizdə də bu proses tam könüllü əsaslarla aparılır: “Məcburiyyət olmasa da, çalışırıq ki, insanları maksimum şəkildə bu prosesə cəlb edək. Vətəndaşlara vəziyyəti düzgün izah etməklə onların könüllüliyünü təmin etmək lazımdır. Dünyada bir qrup şəxslər var ki, peyvəndləmə prosesinin qəti əleyhinədir. Bu, ilk növbədə peyvəndin yan təsirləri ilə bağlıdır. Peyvəndin yüngül yan təsirləri var. Yüngül yan təsirlərə peyvənd olunan nahiyədə qızartı, şişkinlik, müəyyən istilik, ümumi bədən temperaturunun yüksəlməsi, halsızlıq aiddir. Vaksın orqanizmdə müəyyən xəstəlik əlaməti formalaşdırır ki, ona qarşı immunitet sistemimiz aktivləşsin və immunitet formalaşsın. Bu hallar bir neçə gün ərzində baş verə bilər və əhəmiyyətsizdir. Ciddi yan təsirlərə anafilaktik şok, yəni allergik reaksiya aiddir ki, o da ilk 30-40 dəqiqə ərzində baş verir”.

Təəssüf ki, insanlar peyvəndin və ya hansısa dərman vasitəsinin yaxşı tərəfini düşünmürlər. Yəni “kimsə peyvənd olundu xəstələnmədi, faydasını gördü” hissəsini deyil, xəstələndisə və ya hansısa reaksiya, yan təsir baş verdikdə, onu yadda saxlayırlar. Bu da əhəli arasında sürətlə yayılır, nəinki yaxşı təsirlər. Bu münasibət COVID-19-a qarşı da var. Daha çox bu xəstəlik səbəbindən vəfat edənlərin sayını yadda saxlayırlar. Sağalanların sayı diqqətdən kənar qalır. İnsanlar arasında təşvişə səbəb olan da məhz belə hallardır.

18 yaşına qədər uşaqlara peyvənd vurdurmaq olmaz. Çünki həmin yaş qrupu üzərində sınaqlar həyata keçirilməyib və nəticələr yoxdur. Hazırda COVID-19 xəstəsi olanlar yalnız sağaldıqdan sonra peyvənd oluna bilərlər. Ciddi immunsupressiv vəziyyətdə olanlara, məsələn, orqan transplantasiyası keçirən xəstələrə peyvənd vurulmasına dair qəti əks-göstəriş yoxdur. Həmin şəxslər risk qrupuna daxildirlərsə, onlar həkimləri ilə məsləhətləşmədən və immunitet statusları dəyərləndiriləndən sonra peyvənd oluna bilərlər.

Ən nəhayət, tibbi mütəxəssislərin gəldiyi əsas və son qənaət bundan ibarətdir: peyvəndləmə virusla mübarizə deməkdir. Dünyəvi immunitet yaratmaqla “gözəgörünməz” düşməndən xilas olmaq mümkündür, əks təqdirdə, o, bizi uzun illər boyu hədələyər bilər.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
“Azərbaycan”

